

LBRIS

We know
books

Claudiu Dumitrache

Albert Einstein
și dorul firesc de
Ortodoxie

Colecția Dosarele Omega - 7
Făgăraș, 2023

Introducere / 7

Considerații legate de atitudinea sa.

Contexte. Influențe europene / 9

Arta trebuie să tindă spre Dumnezeu / 14

Ateii nu pot percepe nicio formă de

frumusețe reală / 33

Trece prin Ortodoxie și experiază

Cuvântul? / 40

„Einsteinul matur” / 44

Einstein și „El” / 55

Iubirea este Lumina / 60

„Vreau doar să aflu...” / 67

Despre autor – Pr. prof. Ionel Cioabă / 84

Bibliografie / 88

George Manu,
fizician (1903-1961),
Rectorul din Zarca Aiudului,
autorul primului tratat de fizică nucleară
din România¹

¹ Supranumit de *Epoch Times România* drept Einstein al României: Matei Dobrovie, *Cum am pierdut un Einstein al României: George Manu, rectorul din Zarca Aiudului*, epoch-times-romania.com, 6 august 2014

Introducere

Dacă l-am analiza puțin pe Albert Einstein (1879-1955), din punct de vedere religios, dacă l-am cerceta din alte surse decât din clipurile adolescente de pe YouTube, noi, tinerii, am putea descoperi profunda sa credință timpurie în Creatorul proniator, credință ce evoluează, într-adevăr, foarte anevoios, la credința în Mântuitorul și la aceea că doar mesajul evanghelic salvează lumea. Desigur că nu suntem atât de interesați de ceea ce se speculează prin prisma unor argumente care par logice (altfel am putea crede cu ușurință și în reîncarnare sau în teoria pământului plat, orbiți de idei comode și de tiparul fascinant), ci suntem interesați de ceea ce este concret, din perspectiva singurei religii, cea întemeiată de Însuși Dumnezeu Cel viu, singura care are dovada harului, a vieții de după moartea fizică și unica, prin ale cărei Tradiție și Lege nerăstălmăcite, omul decăzut se desăvârșește și se sfințește, intrând în comuniune deplină cu Dumnezeu.

Printre cele ce urmează, vom descoperi verticalitatea lui Einstein în ceea ce privește ideologiile științifico-nihiliste din vremea sa, cele mai puternice argumente pe care le aduce împotriva acestora legându-se de valorile

creștine, deși multe dintre discursurile și scrisorile sale s-au referit și la ideologii de pace propuse de Gandhi (1869-1948), de exemplu.

Nu vom reda prea multe date biografice, din viața sa, plecând de la ideea că acestea ne sunt deja cunoscute. Vom arunca o privire scurtă asupra religiozității lui Einstein, din surse notabile ale cercetătorilor, biografilor, din mărturiile sale și ale contemporanilor săi, cu care acesta a intrat în contact, sursa principală pe care am folosit-o aici fiind Uniunea Creștinilor Catolici Raționali din Italia.

În mod special, prin acest eseu, ne propunem să urmărim firul roșu, de valori hristice, al „*einsteinului matur*”, maturitatea sa constând în momente de smerenie și revelație naturală.

Cunoaștem, mulți dintre noi, anumite citate de la Einstein, care sunt exploatare pe internet, în care autorul se referă la Dumnezeu. Amintim, astfel, câteva dintre cele mai cunoscute:

„*Dumnezeu nu joacă zaruri cu universul.*”

„*Dumnezeu este un adevăr universal.*”

„*Coincidența este modalitatea prin care Dumnezeu își păstrează anonimatul.*”

„*Cu cât evoluează mai mult știința, cu atât mai mult credem în Dumnezeu.*”

„*Vreau doar să aflu ce principii fundamentale a urmat Dumnezeu în crearea Universului. Altceva nu mă interesează.*”

„*Știința fără religie este șchioapă, religia fără știință este oarbă.*”

Dar, o concluzie mai întemeiată despre misterul einsteinian o vom avea prin acest eseu.²

Considerații legate de atitudinea sa. Contexte. Influențe europene

Dacă în viața publică, pentru ceva timp, în calitate de om de știință, era abstract și îi lăsa pe oameni să înțeleagă Universul dintr-o oarecare perspectivă evoluționistă, adesea cuprinsă de un mister, geniul știa că nu-și poate păstra notorietatea în lumea științifică fără să susțină această speculație, fără să prezinte rațiunea drept adevăr. Acestea i se întâmplau fiind damnat și încolțit de gândirea ateistă a celebrităților și oamenilor de știință europeni, o gândire materialistă, *sine qua non*, care valida automat un intelectual în Epoca Victoriană (de pildă, pe cunoscuta romancieră George Eliot {Mary Anne Evans}³, care s-a convertit la ateism din cauza acestui curent, pentru a se integra în „lumea bună”, pentru a intra în grațiile „elitiste” ale vremii).

² Motivul principal pentru care am început scrierea acestui eseu a fost acela de a-i arăta unui prieten faptul că Einstein nu a fost ateu.

³ 1819-1880

Teologia era o știință care devenise, de fapt, batjocură pentru o mare parte din populația occidentală, chiar și pentru teologii sau clericii catolici și protestanți, în cultura lor (deja eretică și compromisă, oficial de la Marea Schismă din 1054 și, mai târziu, prin urmările reformei lui Martin Luther⁴) strecurându-se idei păgâne și oculte, astrologice, spiritismul și un curent comic bizar (*horror*), perceput ca fiind o înaltă trăsătură intelectuală, curent promovat de Casa Regală Britanică⁵, de voci de intelectuali germani, elvețieni, francofoni, newyorkezi, nordici etc.⁶

Plecând de la germanul Franz Anton Mesmer (1734-1815), de la teoriile sale legate de „*magnetismul animal*”, și de la alți intelectuali germani, britanici și francezi, continuând cu pastorii bisericilor protestante și reprezentanții bisericilor catolice din Occident, spiritismul ia contur și în SUA⁷ prin Andrew Jackson Davis (1826-1910), de la care se dezvoltă în mod surprinzător de tare în New York, New Jersey, Georgia, D.C., Pennsylvania etc. După cum știm, în România, spiritismul devine „consacrat” prin academicianul Bogdan Petriceicu Hașdeu (1838-1907), doborât fiind de realitatea pierderii fiicei

⁴ 1483-1546

⁵ Merită să menționăm aici și faptul că Einstein devenise, din 1921, membru al Royal Society - Societatea Regală din Londra pentru îmbunătățirea cunoștințelor despre natură.

⁶ *The Victorians: Culture and Experience in Britain, Europe and the World 1815-1914* - gresham.ac.uk

⁷ unde Albert se stabilește din 1933

sale, apoi spiritismul „academic” continuă prin discipolul său Scarlat Demetrescu (1872-1945).⁸

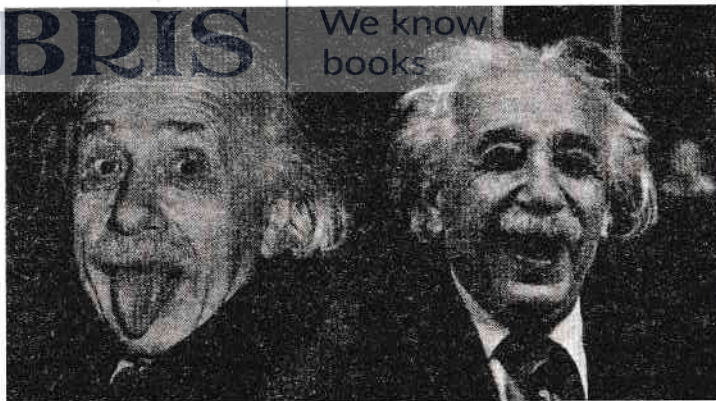
Urmare a acestor erezii teologice, speculații științifice și înșelări metafizice, în mama-Anglie, la modă era pozatul cu decedații⁹ (*memento mori*), spectacolele bizare de circ și teatru, râzându-se de cei bolnavi (aflați în suferințe, care aveau să-și dea duhul), de cei neputincioși sau cu handicap, aceștia acceptând să facă pe bufonii și să fie înjosiți în schimbul unui profit vremelnic, desigur. O „cultură” antihristică adoptată și de SUA. Deși, perioada a avut „paralelismul” ei de lucruri bune și folositoare, în domeniile științei, mecanicii și medicinei.¹⁰

Astfel, nici genialul Einstein nu a rămas neatins de aceste curente, multe fiind și repercusiuni ale smintelilor teoriilor unora ca Charles Darwin (1809-1882), René Descartes (1596-

⁸ În urma moștenirii învățăturilor înșelătoare ale școlii de spiritism a lui Hașdeu, învățături întărite de Demetrescu prin scrieri celebre, ca *Din tainele vieții și ale universului*, în 2018, ca repercusiune și exemplu al fascinației spiritiste, avem moartea Jenicăi Tabacu (1968-2018), directoarea Muzeului (castelului sau templului spiritist) „Julia Hașdeu” din Câmpina. Aceasta și-a petrecut ultima perioadă din viață sub influența demonilor care i-au chinuit și pe Hașdeu și Demetrescu, punând în final stăpânire pe ea și îndemnând-o la cel mai mare păcat: sinuciderea (prin spânzurare). La rândul ei, Jenica Tabacu a lăsat în urma sa opere spiritiste care sunt, din păcate, pe piață, fascinand pe mulți oameni slabi duhovnicește.

⁹ Simona Preda, *Un ritual bizar din epoca victoriană: fotografiile morților*, semndincarte.ro, 6 iulie 2020

¹⁰ *The Victorians: Culture and Experience in Britain, Europe and the World 1815-1914* - gresham.ac.uk

1650) și chiar Robert Burton (1577-1640). De aici credem că porcede și firea glumeață a lui Einstein, glumele sale care nici pe departe nu pot fi recunoscute astfel, mai ales în perioada noastră.¹¹ Albert a dispus de aceste atitudini publice toată viața, chiar dacă moda se schimbese, după Primul Război Mondial, iar Statele nu prea se mai lăsau fascinate de europeni, chiar nici de britanici. Deja America își pretindea o cultură proprie și o tradiție, un popor ideal, perfect, o confundare a tuturor culturilor și ideologiilor.¹² Și tot pretinzând, America a reușit să-și convingă

¹¹ *Albert Einstein in funny mood | Albert Einstein Real Video*, Scientific Sir (YouTube channel), 31 oct. 2020

¹² Fapte despre care ne aducem aminte: „Ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul? Și ce învoire este între Hristos și Veliar sau ce parte are un credincios cu un necredincios? Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli?” (II Corinteni 6,14-16). „Ceea ce este da, da; și ceea ce este nu, nu; iar ce e mai mult decât acestea, de la cel rău este.” (Matei 5,37). „Nici o minciună nu vine din adevăr.” (I Ioan 2,21).

urmașii, până astăzi, și înșelații din lumea întreagă.¹³

„Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă ci – dornici să-și desfăteze auzul – își vor grămădi învățători după poftele lor și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme.”¹⁴

Einstein, probabil, în unele contexte intime, care sunt cele mai sincere, responsabile și lucide cadre de manifestare ale unui om, recunoștea că este depășit de creație, neputând fi cercetată în întregime sau profunzime, mărturisind că „în fața Spiritului care este *deasupra*, putem simți doar un sentiment de umilință”. După cum se întreabă și Magda Stavinschi, fost director al Institutului Astronomic al Academiei Române, „oare admirația lui nesfârșită față de natură nu era admirația față de Creatorul ei?”¹⁵

Dar, în timp, maturizându-se, Einstein a condamnat, până la urmă, și gândirea darwinistă, nihilistă, dar și pe ceaspinoziană, aflându-se într-o luptă cu sine spre înțelegerea hristică. Gândirea sa, treptat, a fost anti-materialistă, iar de-a lungul întregii vieți a folosit concepte teologice

¹³ „Dintre noi au ieșit, dar nu erau de-ai noștri, căci de-ar fi fost de-ai noștri, ar fi rămas cu noi; ci ca să se arate că nu sunt toți de-ai noștri, de aceea au ieșit.” (I Ioan 2,18-19)

¹⁴ II Timotei 4, 3-4

¹⁵ *Dialogul autentic între știință și credință este în inima omului*, Tudor Călin Zarojanu, ziarullumina.ro, 19 mai 2020

și metafizice, precum „Dumnezeu”, „minune”, „revelație” etc. – deloc neutre. Potrivit multor biografi, decisivă a fost căsătoria lui cu fiziciană Mileva Marić (1875-1948), aceasta aparținând religiei sârbo-ortodoxe – Einstein identificând, astfel, diferite erori religioase evreiești, dar nu numai. Dramaturgul elvețian Friedrich Dürrenmatt (1921-1990) a scris: „Einstein a vorbit atât de des despre Dumnezeu, încât am bănuțit că este un teolog clandestin.”¹⁶ Iar colegul său, Freeman Dyson (1923-2020), îl definește ca pe un „credincios în transcendență.”¹⁷

Arta trebuie să tindă spre Dumnezeu

Să începem cu viziunea relativ matură (după Epoca Victoriană și Primul Război Mondial) a lui Albert Einstein asupra artei. Arta devenise, majoritar, de tip surogat¹⁸ (mai cu seamă reprezentând teoria lui Sigmund Freud¹⁹ asupra artei²⁰ - de defulare, autosuficiență a persoanelor

¹⁶ *Einstein's Credo – Modern Physics*, Thomas Naumann - Deutsches Elektronen-Synchrotron DESY

¹⁷ *Einstein, God, and religion: what he thought and what he believed*, UCCR, 14 August 2018

¹⁸ *Claudiu Dumitrache, conferință despre artă la Liceul de Arte din Târgoviște (Citește și Dăruiește)*, YouTube, Regal Literar, 28 noiembrie 2022

¹⁹ (1856-1939)

²⁰ Așa cum constată și Savatie Baștovoii în eseu *Valențele freudiene ale artei contemporane*, pag. 136 - 145 din volumul *Între Freud și Hristos*, editura Cathisma, 2008

și exploatare a complexelor și instinctelor), cum se continuă până astăzi.

Într-un interviu din 1930, Einstein, parcă prevestind nașterea lui Tarkovski (1932-1986) și sfidând freudismul, condamnă arta modernă, asemănându-se, într-o oarecare măsură, cu Gide (1896-1951), contemporanul său nobelist: „Cele mai frumoase idei ale științei provin dintr-un sentiment religios profund, în lipsa căruia ar fi sterile. De asemenea, cred că acest tip de religiozitate care este perceput în timpul cercetărilor este singura experiență religioasă creativă din epoca noastră. [...] Cu greu ar putea fi considerată arta de astăzi ca expresia unei tendințe către Dumnezeu.” În altă parte, Albert constată că „cel mai important rol al artei și al științei este tocmai acela de a trezi acest sentiment [religios] și de a-l păstra viu în oamenii care sunt receptivi la el.”

Geniul înțelegea, deși nu recunoaștea deschis, faptul că arta nu este un act care poate fi împlinit de către oricine, din ambiție sau din strălucita tehnică pe care ar dobândi-o în urma studiului, chiar și el cochetând cu muzica, în special cu vioara. Albert Einstein credea, observând diferențele creațiilor artistice din istorie și din vremea sa, aceea că arta are cu adevărat un caracter sofianic, artistul formându-se în urma unei chemări votive. „Cunoștințele mele de muzică modernă”, spune Einstein, „sunt foarte limitate,